OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto,

LsN Outi Kemppainen

21.03.2022

Eduskunnan lakivaliokunnalle

HE 21/2022 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

1 Esityksen keskeinen sisältö

Tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta 25.6.2019 annettu neuvoston asetus (EU) 2019/1111, eli niin kutsuttu *uusi Bryssel IIa –asetus*, tulee täysimääräisesti sovellettavaksi 1.8.2022. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki tämän neuvoston asetuksen soveltamisesta. Ehdotetussa laissa annettaisiin kansalliset säännökset mm. toimivaltaisista viranomaisista, menettelyistä ja käännösvaatimuksista sovellettaessa asetusta Suomessa. Esityksessä ehdotetaan myös asetuksesta johtuvia seurannaismuutoksia eräisiin muihin lakeihin.

Uutta Bryssel IIa –asetusta täydentävien säännösten lisäksi esitykseen sisältyy ehdotus, joka koskee turvaamistoimia lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpanossa. Ehdotuksen mukaan tällaisista turvaamistoimista säädettäisiin erikseen lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettuun lakiin (361/1983) ehdotetussa uudessa pykälässä (46 a §). Sen sisältö vastaisi pienin täsmennyksin nykysääntelyä, joka perustuu lapsen huoltoa koskevien päätösten täytäntöönpanoon. Erillinen

Käyntiosoite Besöksadress	Postiosoite Postadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	Sähköpostiosoite E-postadressen
Eteläesplanadi 10	PL 25	02951 6001	09 1606 7730	kirjaamo.om@gov.fi
HELSINKI	00023 VALTIONEUVOSTO			registratorskontoret.jm@gov.fi
Södra esplanaden 10	PB 25			
Helsingfors	00023 Statsrådet			

lapsikaappauksia koskeva säännös olisi nykytilannetta selkeyttävä. Nykyisin on myös tulkinnanvaraista, mikä tuomioistuin on näissä tilanteissa toimivaltainen. Esityksessä ehdotetaan, että toimivaltainen tuomioistuin näissä turvaamistoimiasioissa olisi Helsingin käräjäoikeus.

Lisäksi esitykseen sisältyy ehdotuksia, joilla saatetaan joitakin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa asetuksessa (556/1994) olevia säännöksiä perustuslain edellyttämällä tavalla lain tasolle.

2 Hallituksen esityksen tausta

Esityksen valmisteluun on johtanut edellä mainittu neuvoston asetus. Uusi asetus korvaa siirtymäajan jälkeen nykyisin voimassaolevan Bryssel IIa –asetuksen (tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 2201/2003.)

Uuden Bryssel IIa -asetuksen tavoitteena on poistaa jäljellä olevia esteitä asetuksen soveltamisalaan kuuluvien päätösten, virallisten asiakirjojen sekä sopimusten vapaalle liikkuvuudelle. Asetuksen tarkoituksena on suojata paremmin lapsen etua siten, että menettelyitä yksinkertaistetaan ja niiden tehokkuutta parannetaan. Asetuksella luovutaan erillisestä täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta koskevasta tuomioistuinmenettelystä, joka nykyään yleensä tarvitaan ennen kuin päätös voidaan panna täytäntöön toisessa EU-valtiossa. Muutokset on sisällytetty nykyiseen Bryssel IIa -asetukseen siten, että asetuksesta on laadittu kokonaan uusi toisinto.

Esityksessä taustalla on myös apulaisoikeuskanslerin 9.5.2019 antama päätös, joka liittyi lapsen palauttamisesta annetun päätöksen täytäntöönpanoon. Apulaisoikeuskansleri esitti arvioitavaksi, onko asiaa koskeva sääntely riittävä ja toimiva, ja pyysi ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin lainsäädännön täydentämiseksi ja täsmentämiseksi.

Hallituksen esityksen valmistelu pohjautuu oikeusministeriön asettaman työryhmän mietintöön ja siitä saatuun lausuntopalautteeseen. Kaikki lausunnot sekä niistä laadittu tiivistelmä ovat julkisessa palvelussa osoitteessa https://valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella OM059:00/2020.

3 Esityksen vaikutukset

Esitys on suurelta osin lainsäädäntötekninen. Sillä ei ole merkittäviä vaikutuksia julkiseen talouteen.

4 Voimaantulo

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2022, jolloin asetus tulee täysimääräisesti sovellettavaksi. Hyvinvointialueiden perustamista koskevaan uudistukseen liitännäiset säännökset on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esityksellä on yhteys eduskunnassa vireillä olevaan niin sanottuun sote 100-hankkeeseen eli hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä koskevaa uudistusta täydentävään esitykseen sote-uudistuksesta johtuvista välttämättömistä seurannaismuutoksista (HE 56/2021 vp). Tässä esityksessä ehdotetaan muutosta lastensuojelulain 17 §:ään (6. lakiehdotus), jota koskeva muutosehdotus sisältyy myös sote 100 -hankkeeseen.